

REKOMBINÁNS FEHÉRJÉK GYÁRTÁSA – II/2

A rekombináns fehérjék gyártásának kifejtése:

I. A törzs kialakítása

- 1) A molekula megismerése (aminosav sorrend, glikozilálás)
- 2) Megfelelő analitika kidolgozása
- 3) Döntés a gazdaszervezetről és a vektorról
- 4) Kodonoptimalizálás
- 5) A génszerelvény összeállítása (promóterek, operátorok, célgén, kísérő fehérjék, terminátor)
- 6) Klónozás, expresszió, szelekció
- 7) Sejtbankok létrehozása

II. Technológia kialakítása

- 1) Upstream optimalizálás (fermentációs körülmények)
- 2) Downstream optimalizálás (a végtermék izolálása)

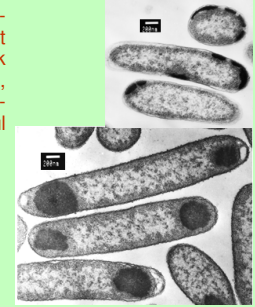

Fehérje zárványtestek

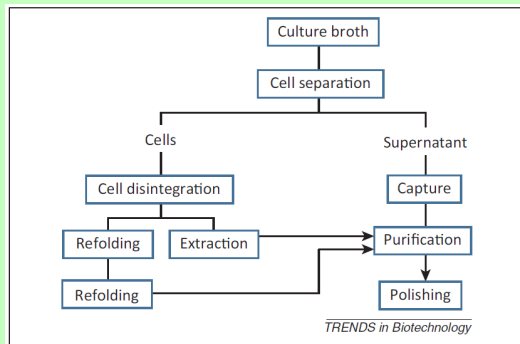
A rekombináns fehérjéknél gyakran előfordul, hogy a kifejezett fehérje nem oldatban jelenik meg, hanem szilárd szemcséket, zárványokat alkot a sejteken belül. Csak prokariótáknál fordul elő, eukariótáknál nem. (humán: genetikai betegségek)

E. coli →

Legömbölyített, erősen fénytörő, nagy sűrűségű zárványok.

A fehérjeizolálás általános sémája

Fehérje zárványtestek

A zárványképződésnek vannak előnyei is:

- > A zárvány tiszta fehérje (>90%), alig kell tisztítani
- > Védett a proteázoktól
- > Nem károsítja a gazdaséjtet.

Nem lehet előre megmondani, hogy melyik fehérjéből lesz zárvány. Nem számít:

- > Genetika (host, vektor, génkörnyezet)
- > Méret, oldhatóság, szerkezet

II/2. Downstream optimalizálás

A feldolgozási technológia a különböző gazdaszervezetek (mikroorganizmusok és állati sejtek) esetében az első lépésekben különbözik, a későbbiekben, a fehérjék tisztításánál már nagyon hasonló műveleteket alkalmaznak.

II/2/a termékizolálás prokariótákból

A baktériumok, így az *E. coli* rendszerint intracellulárisan termeli a rekombináns fehérjéket, sőt gyakran zárványtesteket (inclusion body) képez.

Fehérje zárványtestek

Ha a folding sebessége kicsi a termeléshez képest, akkor sok fehérje megy a zárványokba.

A prokariótákban a folding azért lassabb, mert:

- > nincsenek chaperonok
- > a citoplazma redukzív közeg, nem kedvez a diszulfid hidak kialakulásának. Csak a periplazmikus tér oxidatív.

Fehérje zárványtestek

A zárványtestek feldolgozásának lépései:

1. Sejtfeltárás	sejttörmelék
2. Centrifugálás, mosás	IB paszta
3. Oldás, szolubilizálás	oldott, unfolded fehérje
4. Folding/refolding	oldott, aktív fehérje

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

7

Folding

A folding („hajtogatás”) a fehérje másodlagos és harmadlagos szerkezetének megfelelő kialakulását jelenti. A szerkezetet rögzítik az intramolekuláris

- > diszulfid hidak
- > másodlagos kölcsönhatások (ionpár, H-hidak, van der Waals)

Az intermolekuláris kapcsolatok hibás szerkezetet eredményeznek.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

10

1. Sejtfeltárás

Baktériumsejtek feltárása: lizozim + erős mechanikai behatások (ultrahang, nagynyomású homogenizátor)

2. Centrifugálás, tisztítás

A zárványtestek kompakt, nagy sűrűségű részecskék, centrifugálásnál jól ülepednek. A felületen visznek magukkal szennyezőseket → mosással tisztítják (pH=8, 0,2 M NaCl, Triton X100, EDTA, DTT, NaN₃)

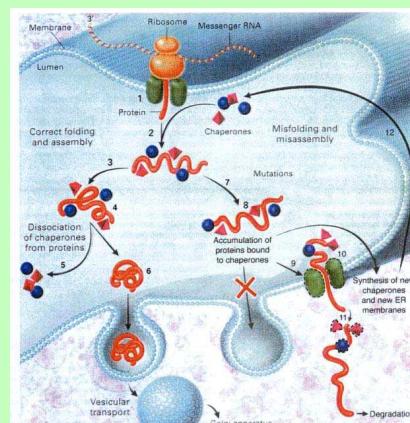

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

8

Folding

Eukariótákban a folding az ER belsőjében történik. A folding normális menetét chaperonok (dajkafehérjék) katalizálják. A hibás fehérjéket a sejt proteozómái lebontják.

BME

Oldás, szolubilizálás

Tömör szerkezet, vizes közegben oldhatatlan.
Kaotróp, denaturáló oldószerek: 6 M guanidin HCl, 8 M karbamid.
~5 g/l fehérje, 1-4 óra.
Puffer: enyhén lúgos közeg, pH ~8 (tiolát anionok).
Fémionok: EDTA
Erősen redukív közeg (a diszulfid hidakat bontja): ditiotreitrol, dithioeritrol, redukált glutation, merkapto-etanol, ciszteín, cisz-tamin.
Tisztítás: ha az IB pasztát jól kimosták, alig szükséges. A foldingnál úgyis felhígul.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

9

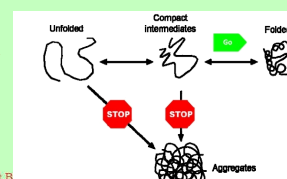
In vitro folding

Prokariótáknál a foldingot ER és chaperonok nélkül kell végrehajtani.
Az aggregáció (másodrendű reakció) megakadályozása érdekében a molekulákat távol kell tartani egymástól → hígítás

$$\frac{dc}{dt} = k_f c$$

$$\frac{dc}{dt} = k_A c^2$$

A lehetséges mellékreakciók megakadályozása:

BME Alkalmazott B

In vitro folding

A fehérje koncentráció: 10-50 mg/l (100 – 500x hígítás)

Trükkök:

- > lassan engedik be a fehérjeoldatot a folding pufferbe
- > több ponton táplálják be
- > Több adagban adják hozzá a pufferhez, megvárják, amíg az előző adag jórészt átalakul

A hígítás hátránya: nagy térfogat, nagy tartály, nagyon sok folding puffer kell → drága

In vitro folding

A pufferben még:

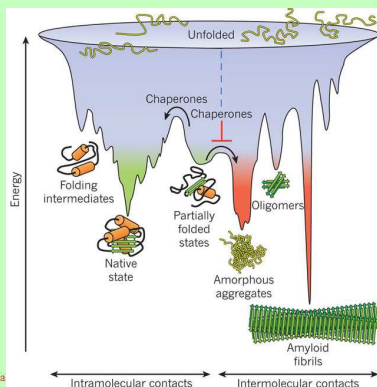
- pH puffer (pl. 0,1-0,2 M Tris), enyhén lúgos (pH=7,5-8,5), → az -SH-k részben tiolát anionná alakulnak
- Kaotrópok kis koncentrációban
- Arginin (0,4 – 1 M)
- Detergensek (ionos vagy nemionos, pl. Triton-X)
- EDTA (2 – 10 mM) kelátképző
- PMSF (~0,1 mM) proteáz-gátló
- Esetleg chaperon-hatású molekulák: alkil-karbamid, PEG, lauril-maltozid, CHAPS, ciklodextrinek
- 4–20 °C, 24-48 óra

In vitro folding

A fehérje nagyon sokféle alakot vehet fel. Ezek közül csak egy a natív → feltételezik, hogy ez az energiaminimum. Ha elég sokáig „rázzuk”, odatalál a natív formához.

Kritikus: a diszulfid hidak helyes kialakítása.

TRX fehérje/domén

A TRX lehet önálló fehérje, de lehet egy más aktivitású fehérjén belül egy domén.

Két Cys-t tartalmaz, ezek oxidált állapotban diszulfid hidat alkotnak, redukálva két -SH csoportot.

A red forma képes arra, hogy más fehérjék diszulfid hídjait felbontsa. Visszaredukálásához NADPH szükséges.

Feladata a korrekt cisztein párosodás kialakítása és a hibás párosodás korrekciója a fehérje hajtogatás során.

Ezt beadagolva elő lehet segíteni az in vitro foldingot.

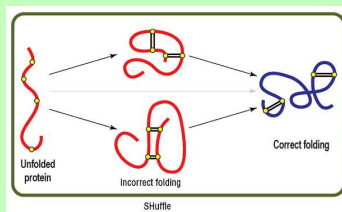

In vitro folding

A lehetséges diszulfid hidak száma: $n \times (n-1) / 2$

Elsőre nagy valószínűséggel nem a natív keletkeznek → felbontás-újrakötés dinamikus egyensúlyát kell megteremteni → „redox-puffer”:

1-10 mM -SH és -S-S- vegyület, egymás mellett, oxidáló túlsúly, pl.:
Glutation (oxidált > redukált)
Cisztein < cisztin
β-merkaptó-etanol < diszulfidja

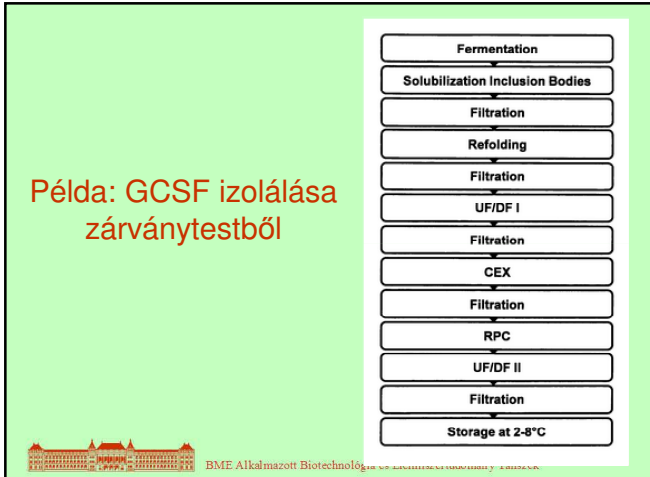
Egyéb folding technikák

Dialízis: nem hígítanak, hanem dialízissel fokozatosan csökkentik a kaotróp és a redukáló S-vegyületek koncentrációját → néha jó, de néha kicsapódik.

Micellákban és liposzómákban: ha a fehérje molekulák elkülönülten állnak, nincs aggregáció.

Hidrofób kromatográfia: során a fehérje sokszorosan adszorbeálódik-deszorbeálódik az apoláris felületen, ennek során „gyűrődik” és „megtalálja” a jó foldingot.

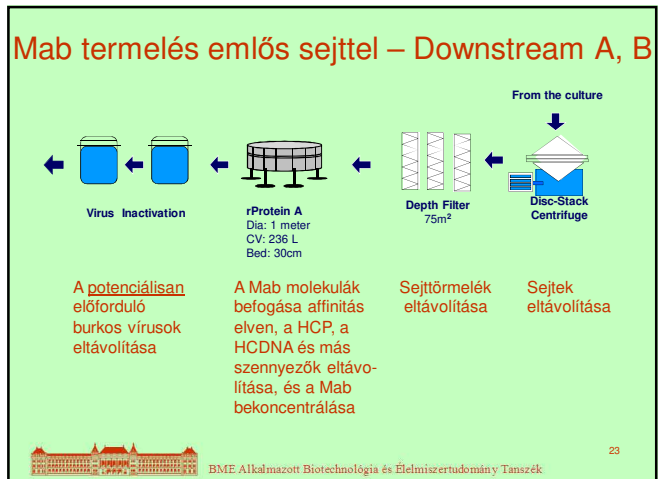

II/2/b termékizolálás állati sejt tenyészetből

A jellemző műveleti sorrend (de nincs köbe véseve):

- Sejtek elválasztása** → szilárd-folyadék elválasztás
műveletek: szűrés, centrifugálás
- Koncentráció lépés (capturing)** → a víztől választjuk el
műveletek: adszorpció, membránszűrés, kromatográfia, (csapadékképzés)
- Tisztítás** → a termék és a szennyezések elválasztása.
műveletek: mint az előbb, de főleg kromatográfia
- Vég tisztítás (polishing)** → a terméket a kereskedelmi forgalomba hozás előírásainak megfelelő tisztaságig tisztítják.
+ műveletek: vírusmentesítés, sterilizálás

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A folding ellenőrzése

Nehéz ügy, de lehet

- Enzimaktivitás mérés
- ELISA
- Más bioassay
- Ligand-kötés
- HPLC
- Spektroszkópia

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A. A sejtek elválasztása

A sejtenyészeteknél az első lépések jóval egyszerűbbek. Az állati sejtek sokkal nagyobbak, mint a baktériumok, könnyebben elválaszthatók – kisebb g értékű centrifugák

Perfúziós tenyészeteknél a kapott lé egész sejteket nem is, csak sejttörmeléket tartalmaz. Mélységi szűrés, egyszer használható, emiatt drága.

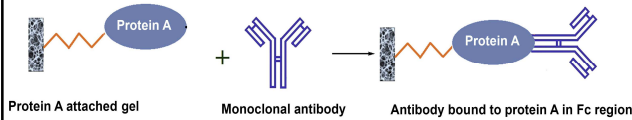
Sejteltérésre sincs szükség, a termék a lében található.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

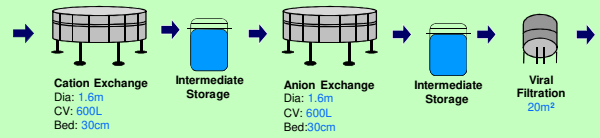
B. Koncentrálás (capturing)

A termék elválasztása a víztől és a nagyon eltérő jellegű szennyezésektől. Alkalmos művelet az affín-kromatográfia (valójában adszorpció).

Példa: volt: Faktor IX - heparin
itt: Mab – Protein A kötés

Mab termelés emlős sejttel – Downstream C

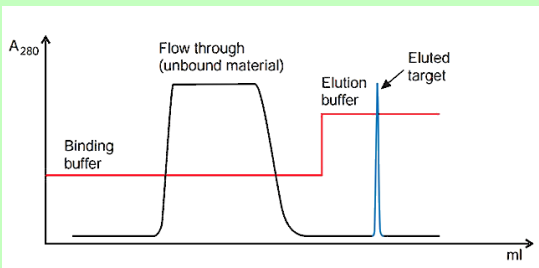
Savas töltésű variánsok és HCP eltávolítása

Aggregátumok, vírusok, HCP és HCDNA eltávolítása

További (gyakorlatilag az összes) potenciális vírus eltávolítása

Protein A kromatográfia

A terméket kötjük, a szennyezéseket kimossuk.

C. Tisztítás

A szennyezők elválasztása – lehetőleg a termék maximális megtartásával.

A szennyezéseket kötjük meg, a terméket átengedjük (flow through).

Protein A kromatográfia

A töltet élettartama: (fontos, mert nagyon drága)

Table 4.12 Protein A Resin Lifetime Study

Reuse Cycle Number	Yield (%)	HCP (ng/mg)	Acidic Variants	Aggregate %
6	97	8,100	9	2.2
20	97	7,900	10	2.4
70	97	6,500	11	2.0
130	94	9,500	11	1.9
170	94	8,800	8	2.5
204	91	8,300	9	2.1
250	90	7,900	9	2.2

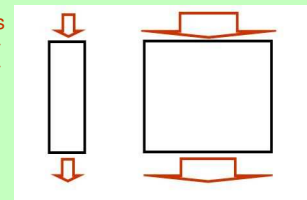
Kismértékű kitermelés csökkenés, de a minőségi paraméterek nem változtak.

Élettartam: legalább 250 ciklus

A kromatográfiai oszlopok léptéknövelése

Léptéknövelésnél azonos anyagú és szemcseméretű töltetek esetén hogyan növeljük az oszlop méretét?

Azonos hatékonyságú elválasztáshoz azonos lineáris sebesség kell:

$v = \text{térfogatáram} / \text{keresztmetszet}$
→ a keresztmetszetet kell arányosan növelni, a hossz változatlan.

A kromatográfiás oszlopok léptéknövelése

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

D. Végtisztítás (polishing)

A fehérje felhasználáshoz szükséges közeg, állapot beállítása. A gyógyszerkönyvekben előírt tulajdonságok, tisztaság elérése. Például néhány követelmény:

Tests	Acceptance criteria	Methods	Results
Tests for purity			
Glycan pattern	G0	27-52 corrected area%	55.8%
	G1	30-38 corrected area%	28.5%
	G1'	9-12 corrected area%	9.7%
	G2	5-12 corrected area%	5.0%
Impurities with molecular masses differing from that of the product Mab	Main peak:	at least 99%	SEC-HPLC/ In-house 99.6%
	Heavy chain + light chain altogether	at least 97%	Chip electrophoresis (reducing)/ In-house 99.7%
Mab charge variants and impurities	Main peak:	at least 45%	56.1%
	Sum of (acidic) impurities before the main peak:	n.m.l. 15%	Ion-exchange HPLC/ In-house 8.2%
	Peak pertaining to the first lysine variant:	n.m.l. 40%	31.0%
	Sum of other (basic) impurities:	n.m.l. 8%	4.7%
Bacterial endotoxins	≤ 3.0 EU/ml	Kinetic turbidimetry (harmonized Ph. Eur./USP)	<0.04 EU/ml

A kromatográfiás oszlopok léptéknövelése

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Vírusinaktiválás / eltávolítás

Fizikai módszerek

Inaktiválás hőkezeléssel

- Pasztörizálás
- Száraz hőkezelés
- Gőzölés

Eltávolítás

- Szűrés
- Kromatográfiai módszerek
- Kicsapás

Kémiai módszerek

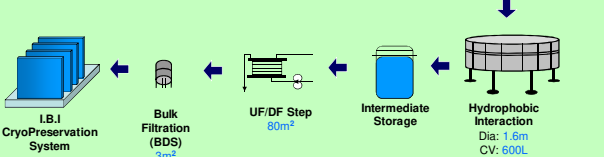
- Solvens – Detergens eljárás
- β-Propiolakton
- Jód

Fotokémiai módszerek

- Metilénkék
- Psoralen
- Hypericin

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Mab termelés emlős sejttel – Downstream C, D

Hosszú idejű tárolás

A potenciálisan előforduló mikrobiális szennyezők eltávolítása, 0,2 µm szűrő

Puffercserre a végleges tároló pufferre és a Mab koncentráció beállítása

További aggregátumok és HCP eltávolítása

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Vírusinaktiválás / eltávolítás

PASZTÖRIZÁLÁS

Fehérje oldat

Stabilizálószer adagolás

Hőkezelés 10 óra 60°C (vízfürdő v.duplikátor)

Stabilizálószer eltávolítás

További tisztítás

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Vírusinaktiválás / eltávolítás

SD (SOLVENT-DETERGENT) KEZELÉS

S: 1 % TNBP tri-n-butyl-foszfát
 D: 1 % detergens (Triton X-100, Tween)
 4 óra 30° C-on (burok leoldása)
 Extrakció növényi olajjal (pl. steril szójaolaj)
 Adszorpció tisztítás (C18 tölteten)
 Ultraszűrés

37 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Beriplex P/N vírusmentesítésének validációs eredménye

<u>Modellvírusok</u>	HIV env.,RNA	Herp. vir. env.,DNA	BVDV Mod.f.Hep.C	Polio n.env.,RNA
Pasteurization (log 10)	> 6,6	> 6,0	> 8,5	> 7,9
Nanofiltration (log 10)	>7,1	> 7,2	4,0	(0,3)
Total reduction (log 10)	> 21,1	19,9	15,5	15,5

HBV: Nanofiltration reduction of 4 log
Remaining steps > 6,5 log (chimpanzees)
 Total reduction: > 10 log

40 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Vírusinaktiválás / eltávolítás

A vírusmentesítési műveletek hatékonyságát különböző ismert vírustenyészetek hozzáadásával minősítik.

A vírustiter csökkenését logaritmus skálán adják meg. Egy log-nyi csökkenés 10%-os túlélésnek felel meg. Ennek az az előnye, hogy az egymást követő műveletek log értéke összeadható.

Általában az az elvárás, hogy a technológia során összesen 15-20 log-nyi csökkenés legyen.

38 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Sterilszűrés

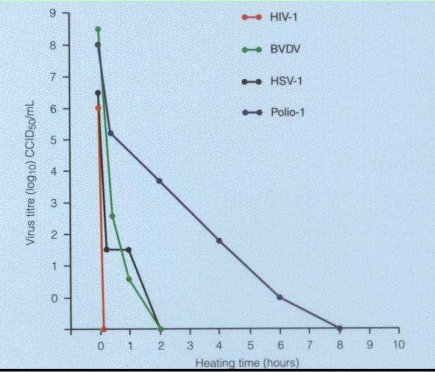
A vírusmentesítés után nincs sok értelme, de a hatóságok előírják.

Az átlagos baktériumszűréshez 0,45 µm-es szűrőt használnak, itt a mikoplazmák (kicsi, plasztikus sejtfalú sejtek) garantált eltávolítása miatt 0,2 mikronos szűrőket írnak elő.

41 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Beriplex P/N® pasztörizációs vírusinaktiválás kinetikája

Heating time (hours)	HIV-1 (log ₁₀ CCID ₅₀ /mL)	BVDV (log ₁₀ CCID ₅₀ /mL)	HSV-1 (log ₁₀ CCID ₅₀ /mL)	Polio-1 (log ₁₀ CCID ₅₀ /mL)
0	8.5	8.5	8.5	8.5
0.5	0	0	6.5	6.5
1	0	0	1.5	5.5
2	0	0	0	4.5
4	0	0	0	2.5
6	0	0	0	1.5
8	0	0	0	0

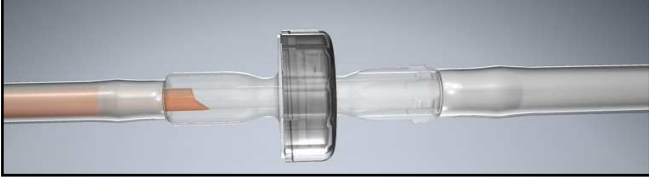
39

Egyszer használatos eszközök

A feldolgozási műveletek során is terjednek az egyszer használatos eszközök. Tartályok helyett műanyag zsákok, eldobható szűrők, oszlopok, csövek. Az előny itt is a tisztítás, sterilizálás és ezek validálásának elhagyása.

Például: steril konnektorok

Összekattintás és a zárófolia kihúzása után zárt rendszerben, sterilen történhet az áttöltés.

Egyszer használatos tároló

Flexel® 3D Bag Modular Palletank® System

Specifications

Material:	Stainless Steel 304L
Surface Finish:	Bad Blasted
Volumes:	100 200 L, 500 L, 1,000 L
Dimensions	
100 200 L	792 × 592 × 720 mm (31.2" × 23.3" × 28.3")
500 L	1192 × 792 × 856 mm (46.9" × 31.2" × 33.7")
1,000 L	1192 × 992 × 1235.5 mm (46.9" × 39.1" × 48.6")
Stack ability	
100 200 L	3×
500 L	2×
1,000 L	not to be stacked

Description
The Modular Palletank® Systems are stainless steel containers designed for the safe and

Flexibility
Each Palletank® includes an integrated pallet base that allows easy carriage by pallet-jack

